

**ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ:
ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΕΡΜΗΝΕΙΑ - ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΙ -
ΠΑΤΕΡΙΚΕΣ ΓΝΩΜΕΣ - ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ**

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡ. ΓΙΑΓΚΟΥ,
Ἑκπαιδευτικοῦ.

*«Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων
καί οἱ ἀκούοντες τούς λόγους τῆς προφητείας
καί τηροῦντες τά ἐν αὐτῇ γεγραμμένα» (Ἀποκ. α' 3).*

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Μέ αἰσθήματα βαθύτατης χαρᾶς λάβαμε στά χέρια μας τό ἐσχάτως ἐκδοθέν βιβλίό τοῦ διαπρεποῦς καί ἐμβριθοῦς θεολόγου κυρίου Νικολάου Π. Βασιλειάδη μέ τίτλο:

**ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΕΡΜΗΝΕΙΑ - ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΙ - ΠΑΤΕΡΙΚΕΣ ΓΝΩΜΕΣ -
ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ.**

Τό ἀνοίξαμε μέ συγκίνηση. Χρόνια τώρα τό περιμέναμε μέ λαχτάρα. Τό εἶχαμε πνευματική ἀνάγκη. Ὅσάκις δοκιμάζαμε στό παρελθόν νά μελετήσουμε μόνοι μας «τό θεόπνευστο βιβλίό τῆς Ἀποκαλύψεως», νοιώθαμε ὅτι ἴσχυε -καί ἰσχύει βεβαίως- αὐτό

πού γράφει ὁ κύριος Βασιλειάδης. «... γιά μᾶς τούς ἁμαρτωλούς εἶναι σκοτεινό καί μυστηριῶδες... γιά μᾶς εἶναι βιβλίο αἰνιγματικό καί δυσνόητο...» (σελ. 7).

Ἄν ὅμως δοκιμάσουμε νά τό μελετήσουμε μέ τή βοήθεια τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, «πού εἶναι οἱ σάλπιγγες τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ἔχουν νοῦν Χριστοῦ» (Α' Κορ. β' 16), τότε θά διαπιστώσουμε ὅτι «εἶναι βιβλίο γεμάτο τρισήλιο φῶς» (σελ. 7).

Τώρα, ὁ κύριος Βασιλειάδης, μᾶς προσφέρει τήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου, σέ 782 σελίδες, πλουσιότατα διανθισμένη, σχολιασμένη καί τεκμηριωμένη μέ τήν Θεόθεν Πατερική Θεολογία, μέ σχόλια καί διδάγματα.

Ὁ ἴδιος γράφει μέ τή χαρακτηριστική του ἀπλότητα, γλαφυρότητα καί ταπεινοφροσύνη:

«Στήν ἐργασία αὐτή, πού τήν θεωρήσαμε ὡς ταπεινή διακονία στό λαό τοῦ Θεοῦ, προσπαθήσαμε νά μὴν ἐκθέσουμε δικές μας ἐρμηνεῖς ἢ ἀπόψεις, ἀλλά μόνο τίς θέσεις τῶν Θεοφάρων Πατέρων. Αὐτῶν, πού ἡ χάρις τῆς Θεολογίας τους, τούς καθοδηγοῦσε, ὥστε μέ δέος καί κατάνυξη, γονατιστοί καί πύρινοι, μέ ἱερή ἔκσταση καί ἀγία σιωπή νά ἀποδέχονται τά ἱερά μυστήρια. Ζητήσαμε ἐπίσης καί τή χειραγωγία ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καί ἱερῶν ἐρμηνευτῶν. Ἐμεῖς, οἱ μικροί, ρωτήσαμε γιά ὅλα Ἐκείνους, ὅπως μᾶς συμβουλεύει τό Ἅγιον Πνεῦμα» (πρβλ. Β' ῥ' Εσδρ. ε' 9. Ψάλμ. μγ' {43} 2).

Καί τονίζοντας τή σπουδαιότητα τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως γράφει:

«Τό θεόπνευστο βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως γιά μᾶς τούς ἁμαρτωλούς εἶναι σκοτεινό καί μυστηριῶδες. Ὅμως γιά τούς Πατέρες, πού εἶναι οἱ σάλπιγγες τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ἔχουν «νοῦν Χριστοῦ» (Α' Κορ. β' 16), εἶναι βιβλίο γεμάτο τρισήλιο φῶς...» (σελ. 7).

Στίς σελίδες 44-45 (ιδέ καί ὀπισθόφυλλο), γράφει χαρακτηριστικά:

«Ἡ Ἀποκάλυψις διαφωτίζει, δείχνει τόν δρόμο πρὸς τή μακαρία καί αἰωνία ζωή. Φωτίζει τήν ψυχή, ὥστε νά κατανοεῖ ὅσα συμβαίνουν στὸν κόσμο κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς αἰωνιότητος. Στηρίζει τήν ψυχή τοῦ Χριστιανοῦ, ἰδιαίτερα σέ καιροὺς κρισίμων, ὅπως εἶναι οἱ δικοί μας.

Τὸ διαχρονικὸ μῆνυμά της συνοψίζεται σέ ἑννέα λέξεις: Πίστη, ἀγών, νίκη, μετάνοια, ὑπομονή, ἐλπίδα, ἀγάπη, ἀγνότητα, ἀγιασμός. Ἡ προσεκτικὴ καί συχνή μελέτη τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι **εὐφρόσυνη ἀναστροφή μετὰ τὸν Τριαδικὸ Θεό**, τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, τὸν ἀγαπημένο μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ, **τὸν Ἰωάννη, τὴν κιθάρα τῆς Θεολογίας**, τὸν συγγραφέα τῆς Ἀποκαλύψεως, ὁ ὁποῖος εἶδε τίς οὐράνιες ὀπτασίες καί τὴν καινὴ Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ καί μετὰ ὅλους τοὺς ἁγίους...

Ἡ Ἀποκάλυψις δὲν εἶναι βιβλίον περιστασιακόν, γιὰ ὀρισμένο μόνον χρόνον ἢ ἐποχὴν, ἀλλὰ βιβλίον **διαχρονικόν**. Θὰ μελετᾶται μέχρι πού νά ἀντηχήσῃ ἡ στοργικὴ φωνὴ τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖ αὐτὰ πού ἔχουν γραφεῖ στὴν Ἀποκάλυψιν καί ἡ ὁποία λέγει: «**Ἔρχομαι ταχύ**», ὅποτε καί θὰ ἀκουσθεῖ ἡ φωνὴ τῆς Νύμφης Ἐκκλησίας του· «**Ἀμήν, ναὶ ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ**» (Ἀποκ. κβ' {22} 20).

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Τὸ βιβλίον ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ἀποτελεῖται ἀπὸ 768 σελίδες, πλέον 14 σελίδες μετὰ τίτλο:

Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

στὴν Ὁρθόδοξον εἰκονογραφίαν.

Σ' αὐτές παρατίθενται εἰκόνες πού λήφθηκαν ἀπὸ τίς τοιχογραφίες τῆς Ἱερᾶς Βασιλικῆς, Πατριαρχικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καί οἱ ὁποῖες εἶναι βασισμένες πάνω στό κείμενον τῆς Ἀποκαλύψεως.

Τό βιβλίο ἀρχίζει μ' ἓναν Πρόλογο τοῦ Συγγραφέα πού ἀποτελεῖται ἀπό 4 σελίδες (5 ἕως 8). Σ' αὐτόν ὁ κύριος Βασιλειάδης προβαίνει σέ μία κριτική ἀποτίμηση **«τοῦ ὑπέροχου καί θεσπέσιου αὐτοῦ βιβλίου»** καί ἐκθέτει τούς λόγους γιά τούς ὁποίους οἱ Χριστιανοί ὀφείλουν νά τό μελετοῦν.

Τονίζει δέ, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, καί μία βασική ἀλήθεια.

«Βεβαίως, ἡ Ἀποκάλυψις δέν ἀποκαλύπτει μυστικά, ὅπως νομίζουν περίεργοι ἢ ἀνήσυχοι ἀναγνώστες. Οὔτε προσδιορίζει χρονολογικά συγκεκριμένα γεγονότα οὔτε παραπέμπει στά κατά καιροῦς πολιτικά ἢ ἰδεολογικά καθεστῶτα. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἀπέκλεισε τέτοιες δυνατότητες σέ μᾶς τούς περιορισμένους χοϊκοὺς ἀνθρώπους...» (σελ. 6).

Ἐπομένως θά διερωτηθεῖ κάποιος **«τί εἶδους βιβλίο εἶναι ἡ Ἀποκάλυψις καί ποιοῦ στόχο ἔχει;»**.

Στό βασικό αὐτό ἐρώτημα ὁ κύριος Βασιλειάδης μᾶς ἀπαντᾷ ὡς ἐξῆς, στή σελίδα 62, ὅπου σχολιάζει τόν 1ον στίχο τοῦ α' κεφαλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

«Στόν στίχο 1 τοῦ α' κεφαλαίου ἔχουμε τό ὅλο θέμα τῆς Ἀποκαλύψεως. Οἱ ἱεροί Εὐαγγελιστές ἔγραψαν κυρίως γιά τά περασμένα. Ἡ Ἀποκάλυψις μιλάει γιά τά μέλλοντα. Ὅμως τά μέλλοντα γεγονότα δέν μᾶς ἀποκαλύπτονται ὀλοκάθαρα, ἀλλά μέ τέτοιο τρόπο, πού ὁ ἀγαθός Θεός θεώρησε πρόσφορο γιά τούς ἀγίους σκοπούς του.

Ἔτσι δημιουργεῖται στήν ψυχὴ ἱερό δέος, ἀγία περιέργεια καί προκαλεῖται ἡ ψυχὴ νά ἐρευνήσῃ καί νά ἐρμηνεύσῃ τόν λόγο τοῦ Θεοῦ μέ περισσότερο ἐνδιαφέρον.

Μελετώντας τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως ἀποκτοῦμε μία γενική ἰδέα τῶν μεθόδων τῆς Θείας Προνοίας καί τῶν πανσόφων τρόπων, μέ τούς ὁποίους κατευθύνει τήν Ἐκκλησίαν. Ἀπό ὅλα δέ αὐτά διδασκόμαστε διδάγματα σπουδαῖα.

Τά γεγονότα, γράφει ὁ ἀετός τῆς Πάτμου, δέν θά ὀλοκληρω-

θοῦν ἀπλῶς, ἀλλά μέλλουν νά ἀρχίσουν, πρόκειται νά πραγματοποιηθοῦν, ὅπωςδὴποτε, σύμφωνα μέ τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ «ἐν τάχει», σύντομα» (σελ. 62).

Καταληκτικά τοῦ Προλόγου του ὁ κύριος Βασιλειάδης διατυπώνει τά συναισθήματα πού τόν διακατεῖχαν, προκειμένου νά ἐκπληρώσει **«τὴν ταπεινὴ αὐτὴ διακονία πρὸς τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ»**.

Μᾶς λέγει συγκεκριμένα: (σελίδες 7-8).

«Ἐχοντες βαθύτατη συναίσθηση τῆς ἀνεπάρκειας καὶ τῆς πτωχείας μας καὶ ταυτόχρονα σαφῇ ἐπίγνωση ὅτι ζοῦμε σ' ἓνα χαοτικὸ κόσμο συγκρητισμοῦ καὶ συγχύσεως, τολμήσαμε νά προσεγγίσουμε τό προφητικὸ κείμενο τῆς Ἀποκαλύψεως, **μέ ἅγιο φόβο, εὐλάβεια καὶ ἀπόλυτο σεβασμὸ πρὸς τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου «μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα» (Ἀποκ. α' 3)**.

Προχωρήσαμε ζητώντας **«μετὰ Θεὸν συγγνώμην»** καὶ ἀπὸ τοὺς **«νουνεχῶς ἐντυγχάνοντας ταῦτα»** γιὰ τὴν **«ἐπαινετὴν τολμηρίαν»**, ὅπως γράφει ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἑγκλειστος, ἀπολογούμενος γιὰ τὴ συγγραφή τοῦ **«Περὶ Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου σαφήνεια διὰ βραχέων...»**.

Προχωρήσαμε ζητώντας ἐπίμονα **τὴ Χάρη καὶ τὸν φωτισμὸ τῆς Τρισηλίου Θεότητος** μέ βήματα πολὺ προσεκτικά, ἀποβλέποντας πρῶτα στὴν προσωπικὴ πνευματικὴ μας οἰκοδομὴ καὶ κατόπιν στὴν οἰκοδομὴ ὅσων ἀναγινώσκουν τό βιβλίό αὐτό. Προσπαθήσαμε μέ προσευχή καὶ μέ στοργικὴ χειραγωγία τῶν Θεοσόφων Πατέρων, νά ὑπογραμμίσουμε τά σωτήρια θεολογικά νοήματα τῆς Ἀποκαλύψεως...» (σελ. 7-8).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Εἰσαγωγή τοῦ κυρίου Βασιλειάδη ἐκτείνεται ἀπὸ τὴ σελίδα 9 μέχρι καὶ τὴν 45.

Στίς 36 αὐτές σελίδες, ὁ συγγραφέας ὑποδιαίρει τήν εἰσαγωγή του σέ 15 κεφάλαια, στά ὁποῖα ἀναλύει διεξοδικά τίς διάφορες πτυχές τῆς Ἀποκαλύψεως, καί σχολιάζει ἔννοιες, λ.χ. «**Λόγος**», «**τό Ἀρνίον**», «**νικᾶν**», «**νίκη**», «**νικῶν**» (σελ. 15), ἐπεξηγεῖ πληθώρα προβλημάτων, προβληματίζεται καί ἀντικρούει πολεμικές κατά τῆς Ἀποκαλύψεως.

Οἱ τίτλοι εἶναι χαρακτηριστικοί καί δηλωτικοί τοῦ περιεχομένου:

1. Τίτλος τοῦ βιβλίου.	Σελ. 9
2. Ἀποκαλυπτική Γραμματεία καί Προφητεία.	Σελ. 9
3. Συγγραφέας τῆς Ἀποκαλύψεως.	Σελ. 11
4. Τόπος καί χρόνος τῆς συγγραφῆς.	Σελ. 16
5. Σχέση τῆς Ἀποκαλύψεως, Π. Διαθήκης καί Καινῆς Διαθήκης	Σελ. 18
6. Ὁράσεις, ὁπτασίες, συμβολισμοί.	Σελ. 20
7. Γλῶσσα τῆς Ἀποκαλύψεως.	Σελ. 23
8. Θέμα καί σκοπός τοῦ Βιβλίου.	Σελ. 24
9. Οἰκονομία τοῦ Βιβλίου.	Σελ. 27
10. Ἐνότητα τοῦ Βιβλίου.	Σελ. 29
11. Ἑρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως.	Σελ. 30
12. Θεολογική καί θρησκευτική σπουδαιότητα τῆς Ἀποκαλύψεως.	Σελ. 34
13. Θέση τῆς Ἀποκαλύψεως στόν Κανόνα καί Θεοπνευστία τοῦ Βιβλίου.	Σελ. 40
14. Ἐπίδραση τῆς Ἀποκαλύψεως στή λατρεία, στήν τέχνη καί στή λογοτεχνία.	Σελ. 42
15. Ἡ Ἀποκάλυψις εἶναι βιβλίο διαχρονικό.	Σελ. 44-45

Ἀπό τίς εὐστοχότατες ἀναλύσεις καί παρατηρήσεις πού ὑπάρχουν στήν Εἰσαγωγή σημειώνουμε δειγματικά 7, μιά καί «ὁ ἀριθμός ἑπτὰ ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς. Διότι ὁ ἀριθμός αὐτός συμβολίζει τήν πληρότητα, τήν τελειότητα, τήν ἐντέλεια στή θεία τῶν πραγμάτων τάξη» (σελ. 21), μιά καί «στήν Ἁγία Γραφή ὁ ἀριθμός ἑπτὰ εἶναι τίμιος καί ἱερός» (σελ. 65).

1. Ὁ συγγραφέας τῆς ἱερᾶς Ἀποκαλύψεως, Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, «ὄν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς» (Ἰωάν. 13, 23), ἀποκαλεῖται «ἡ κιθάρᾳ τῆς Θεολογίας» (σελ. 11) καί ἔγραψε αὐτή στή νῆσο Πάτμο. «Ὁμόφωνη δέ γνώμη τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὑποστηρίζει ὅτι τό βιβλίο ἔχει γραφεῖ στά τέλη τοῦ α' αἰῶνα καί μάλιστα μετά τή συγγραφή τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου» (σελ. 17).

2. Ἡ Ἀποκάλυψις παρουσιάζει οὐσιαστική καί πολύ στενή εἰδολογική συγγένεια πρός τήν Παλαιά Διαθήκη, στενότερη δέ πρός τά ὑπόλοιπα βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης (σελ. 18-20).

Συγκεκριμένα: Α) Ἡ Ἀποκάλυψις ἔχει περίπου 550 ἀναφορές στήν Παλαιά Διαθήκη.

Β) Ἀπό πλευρᾶς Θεολογίας ἔχουμε ἀπόλυτη σύμπτωση πρός τή διδασκαλία καί τό πνεῦμα τῆς Καινῆς Διαθήκης.

«Γιά ὅλους αὐτούς τούς λόγους ἡ ἐρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως προϋποθέτει ὅπωςδῆποτε γνώση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καί τοῦ περιεχομένου τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἰδιαίτερα δέ τοῦ κατά Ἰωάννη Εὐαγγελίου» (Σελ. 19-20).

Στό σημεῖο αὐτό, γιά ὅσους δέν τό γνωρίζουν, ἀναφέρω ὅτι ὁ κύριος Βασιλειάδης, ἐπί δεκαετηρίδες ἀσχολήθηκε μέ τή μελέτη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τήν ὁποία τελικά ἐξέδωκε σέ 20 τόμους, μαζί μέ τόν κύριο Γεώργιο Ψαλτάκη. Πρόκειται γιά ἓνα περισπούδαστο καί κλασσικό στό εἶδος τοῦ ἔργο, τό ὁποῖο βραβεύτηκε ἀπό τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, μέ τό ἐξῆς σκεπτικό:

«ΕΔΟΞΕ ΤΗΙ ΑΚΑΔΗΜΙΑΙ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΗΝ ΕΞ ΕΙΚΟΣΙ ΤΟΜΩΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑΝ
ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ
«Ο ΣΩΤΗΡ»
ΒΡΑΒΕΥΣΑΙ ΟΤΙ ΤΟ ΠΟΝΗΜΑ ΕΝΕΚΑ
ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΟΤΗΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΕΓΑΛΩΣ ΣΥΜΒΑΛΛΕΤΑΙ».

Συνεπῶς ὁ κύριος Βασιλειάδης εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν «ἐπαῖων» γιὰ νά ἐνδιατρίφει καί νά μᾶς παρουσιάσει κριτικά καί ἐρμηνευτικά τήν Ἀποκάλυψη.

3. «Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας, ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας, στό τέλος τῆς ἀξιολογότατης ἐρμηνείας του στήν Ἀποκάλυψη, τήν ὀνομάζει «**ἀγίαν καί θεόπνευστον βίβλον**», ἡ ὁποία ὁδηγεῖ ὅσους τήν μελετοῦν σέ μακάριο τέλος» (σελ. 25).

4. Στό κεφάλαιο «Ἑρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως» (σελ. 30-34) ὁ συγγραφέας, ἀφοῦ ἀναφέρει συνολικά ἔξι ἐρμηνευτικές προσεγγίσεις, σημειώνει στίς σελ. 32-34:

«Ἡ ὀρθότερη ἐρμηνευτική μέθοδος γιὰ τήν Ἀποκάλυψη εἶναι ἡ **ΕΚΛΕΚΤΙΚΗ**, δηλαδή αὐτή ἡ ὁποία ἔχει ὡς σταθερή βάση τήν ἐσχατολογική ἐρμηνεία, τήν συνδυάζει ὅμως μέ τά στοιχεῖα ἀληθείας, πού ὑπάρχουν στήν ἱστορική καί τή συγχρονιστική ἐρμηνεία. Ὑποθέτω αὐτή τή μέθοδο ἀκολουθοῦν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μάλιστα δέ ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Καισαρείας... Καί συνεχίζει:

Ἡ Ἀγία Γραφή ἐρμηνεύεται διά τῆς Ἀγίας Γραφῆς... Παράλληλα χωρία ἀπό τήν Ἀγία Γραφή διαφωτίζουν ἤ καί ἐρμηνεύουν τά δύσκολα χωρία τῆς Ἀποκαλύψεως, ἰδιαίτερα ἀπό τό **βιβλίον τοῦ**

Δανιήλ, αλλά και από την Καινή Διαθήκη...

Ἡ γνώση τῆς Ὁρθόδοξης Δογματικῆς καί ἰδιαίτερα τῆς ἔσχατολογίας εἶναι ἀπαραίτητη... Ὅλα δέ αὐτά μέσα στό φῶς καί τό πνεῦμα τῆς Ὁρθόδοξης πνευματικότητος καί παραδόσεως».

Στή σελίδα 34, στόν Ἐπίλογο τοῦ 11ου κεφαλαίου μέ τίτλο: «Ἑρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως» μᾶς τονίζει καί πάλι μέ βαθύ αἶσθημα εὐθύνης καί φόβο Θεοῦ:

«Ὡστόσο βασική προϋπόθεση κατανοήσεως τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι ἡ ἀγία ζωή, ὁ καθαρὸς νοῦς, τό ταπεινὸ φρόνημα, ἡ προσευχητική προσέγγιση καί ἐκζήτηση τῶν πρεβειῶν τῶν Ὁρθόδοξων ἐρμηνευτῶν - Πατέρων καί ἰδιαίτερα Ἐκείνου πού συνέγραψε τήν Ἀποκάλυψη. Καί πέραν ὅλων αὐτῶν ἡ ἐκζήτηση τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ».

5. Στό 12ο κεφάλαιο μέ τίτλο «Θεολογική καί Ὁρησκευτική σπουδαιότητα τῆς Ἀποκαλύψεως» γράφει:

«Σχετικά μέ τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, διδάσκει τήν πίστη στόν Κύριο, πού ἀναστήθηκε καί ὑψώθηκε στούς οὐρανοὺς καί στό ἀπολυτρωτικό του ἔργο.

Κυρίως ὁμως τονίζει τή θεότητα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καί τήν ἰσοτιμία του πρὸς τόν Θεό Πατέρα... καί τοῦ ἀπονέμει Θεῖες προσωνυμίες καί ιδιότητες, λέγοντας ὅτι αὐτός εἶναι τό «Α καί τό Ω», «ὁ πρῶτος καί ὁ ἔσχατος», αὐτός πού ἔχει «τάς κλεῖς τοῦ θανάτου καί τοῦ Ἄδου», πού ἐρευνᾷ «καρδίας καί νεφρούς» καί ὅτι αὐτός εἶναι ὁ «Λόγος τοῦ Θεοῦ» (Ἀποκ. ιθ' [19] 13) (σελ. 35).

6. «Ὁ Χριστιανικὸς ναὸς, μάλιστα δέ ὁ Βυζαντινὸς ρυθμὸς, παριστᾷ «τὴν ἐν Χριστῷ ἑνωσιν οὐρανοῦ καί γῆς καί τήν πνευματική ἐνότητα τῆς στρατευομένης μετὰ τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας», οἱ ὁποῖες ἐνώνονται σέ κοινή λατρεία» (Ἀποκ. ε' 1 ἐξ. ζ 9 ἐξ.) (σελ. 43).

7. «Ἡ Ἀποκάλυψις διαφωτίζει, δείχνει τόν δρόμο πρὸς τή μακαρία καί αἰωνία ζωή. Φωτίζει τήν ψυχή, ὥστε νά κατανοεῖ ὅσα

συμβαίνουν στὸν κόσμον κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῆς αἰωνιότητος. Στηρίζει τὴν ψυχὴ τοῦ Χριστιανοῦ, ἰδιαίτερα σέ καιροὺς κρίσιμων, ὅπως εἶναι οἱ δικοὶ μας...

Γιὰ ὅλα αὐτὰ ἡ Ἀποκάλυψις δέν εἶναι βιβλίον περιστασιακό. Θὰ μελετᾶται μέχρι πού νά ἀντηχήσει ἡ στοργικὴ φωνὴ τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖ αὐτὰ πού ἔχουν γραφεῖ στὴν Ἀποκάλυψη καὶ ἡ ὁποία λέγει:

«**Ἔρχομαι ταχύ**», ὅποτε θὰ ἀκουσθεῖ ἡ φωνὴ τῆς Νύμφης - Ἐκκλησίας του: «**Ἀμήν, ναὶ ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ**» (Ἀποκ. κβ' {22} 20) (σελ. 44-45).

Μετά τὴ μακρὰ ἀλλὰ καὶ τόσο οὐσιαστικὴ Εἰσαγωγὴ ἀκολουθοῦν τὰ **ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**, τὰ ὁποία καλύπτουν τίς σελίδες 47 ἕως 50, στὰ ὁποία ἐκτίθενται καὶ δομοῦνται τὰ 22 κεφάλαια τοῦ βιβλίου.

Συγκεκριμένα τὸ κάθε κεφάλαιο ἀναφέρει τίς σελίδες πού καλύπτει. Ἀκολουθῶς παρατίθεται ἡ δομὴ τοῦ κάθε κεφαλαίου, στὴν ὁποία ἀναφέρονται οἱ σελίδες τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ ἡ ὑποδιαίρεση τοῦ κεφαλαίου μέ τίς σελίδες καὶ τοὺς ἀντίστοιχους τίτλους.

Ἀναφέρομαι χάρι διασαφήνισης στὸ πρῶτο κεφάλαιο:

Κεφάλαιο Α': σελ. 59-89.

Εἰσαγωγή: σελ. 59-84.

Ἐπιγραφή, στίχ. 1-2. Ἀποστολικὴ εὐλογία, στίχ. 3-8.

Ἡ θαυμαστὴ ὀπτασία, στίχ. 9-20.

Ὁ τρόπος αὐτός βοηθεῖ πολὺ τὸν ἀναγνώστη νά βρεῖ εὐκόλα καὶ νά διαβάσει κάτι πού ἐπιθυμεῖ, μιά καὶ δέν ὑπάρχει στὸ τέλος εὐρετήριο ἐννοιῶν, **κάτι πού πιστεύω ὅτι ἐπιβάλλεται νά γίνε** **ναι σέ μία δεύτερη ἔκδοση.**

Στίς σελίδες 51-54 ἐκτίθενται οἱ πλουσιότατες ΠΗΓΕΣ καὶ

στis σελίδες 55-67 τὰ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ πού εἶχεν ὁ συγγραφέας. Ἀνάμεσα σ' αὐτά ξεχωρίζουμε ὅπως ἰδιαίτερος τοῦ Ἀρχιμ. **Γιαννακοπούλου Ἰωήλ**, «Ἑρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως, Καλάμαι 1950» καί τοῦ **Μπρατσιώτου Παναγιώτου**, Ἀκαδημαϊκοῦ, «Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου, Κείμενον - Εἰσαγωγή - Σχόλια - Εἰκόνες».

Ἐπισημαίνουμε, βεβαίως, τή **Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας**, καθὼς καί τό **Θεολογικό Χρυσωρυχεῖο** τῶν Ὑπομνημάτων τοῦ ἀοιδίμου **Παναγιώτου Τρεμπέλα**, πού ἔγραψε στά τέσσερα Εὐαγγέλια, στis Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καί στοὺς τόμους πού ἀναφέρονται «εἰς τὰς Ἐπιστολάς».

Ὅλα εἶναι ὀνόματα ἱερά, προσωπικότητες Ἁγίες, πού ταύτισαν τό ὄνομά τους μέ τήν Ἱεράν τῆς Ἐπιστήμης Θεολογία, μέ τήν ἑρμηνεία τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καί ἀναδείχτηκαν «σάλπιγγες τοῦ Θεοῦ Λόγου» καί ἀπέκτησαν μέ τήν ὅλη βιοτή τους «νοῦν Χριστοῦ» (Α' Κορ. β' 16). Ὄνόματα, τῶν ὁποίων τὰ κείμενα στά χέρια ἐνός ἐμπειρότατου, λιγυροῦ, διεισδυτικοῦ, δεξιοῦ καί συνάμα γλαφυροῦ συγγραφέα, ὅπως εἶναι ὁ κύριος Βασιλειάδης, ἐγγυῶνται μία ἀρίστη ἐρμηνευτική ἀπόδοση τοῦ θεσπέσιου καί θεόπνευστου βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ.

Ἡ βαθύτατη καί τεράστια ἐμπειρία τήν ὁποία ἀπέκτησε ὁ κύριος Νικόλαος Βασιλειάδης, κατὰ τίς δεκαετηρίδες τῆς συγγραφῆς καί τῆς ἔκδοσης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀποτέλεσε γι' αὐτόν πολυτιμότεο καθοδηγητὴ στή συγγραφή τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου.

Ὁ μελετητῆς εὐκόλα θά ἀντιληφθεῖ ὅτι ὁ συγγραφέας ἀκολουθεῖ τήν ἴδια μέθοδο, ἡ ὁποία βεβαίως καί ἐπιστημονική εἶναι καί πολύ ἀποδοτική καί κατ' ἐξοχὴν ἀφομοιωτική γιά ὅλους μας. Ποιὰ εἶναι αὐτή;

Στήν ἀρχή τοῦ κάθε κεφαλαίου προτάσσει ἕνα ἀρκούντως ἐκτεταμένο προοίμιο, μέσω τοῦ ὁποίου μυεῖ τόν ἀναγνώστη γιά τό περιεχόμενο τοῦ κεφαλαίου. Ταυτόχρονα ἐπιχειρεῖ διασαφήνιση τῶν ἐννοιῶν, παρουσιάζει καί ἀξιολογεῖ τά πρόσωπα, ἐκθέτει τά προβλήματα, **προβληματίζεται ὁ ἴδιος στή θέση τοῦ ἀναγνώστη** καί ἐπικαλούμενος τῇ Θεόδεν σοφία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καί γνῶμες σοφῶν Θεολόγων καταλήγει σέ **κρυστάλινα συμπεράσματα καί θέσεις**.

Στή συνέχεια, ὁ συγγραφέας προχωρεῖ «**ζητώντας**» «**μετά Θεόν συγγνώμην**» «**καί ἀπό τούς νουνεχῶς ἐντυγχάνοντας ταῦτα**» γιά τήν «**ἐπαινετήν τολμηρίαν**» (σελ. 8) καί ἀναλύει διεξοδικά, μέ ἐμβρίθεια καί σαφήνεια ὅλους τούς στίχους τοῦ κεφαλαίου, ὅπως εἶναι δομικά διαιρεμένοι στά ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Στό τέλος ἐκάστου κεφαλαίου μᾶς παρουσιάζει καί πάλι τή δομή τοῦ κειμένου, μέ κάπως **πιό ἀναλυτικούς** καί ὑποβοηθητικούς τίτλους ἀπ' ὅ,τι στά Περιεχόμενα.

Τέλος, παρατίθεται τό ἀρχαῖο κείμενο στά ἀριστερά, μέ σύντομη ἐρμηνεῖα στά δεξιά, τοῦ **ἀοιδίμου Παναγιώτου Τρεμπέλα**, στή Δημοτική Γλῶσσα, μέ πολυτονικό σύστημα γραφῆς.

Τό κείμενο παρατίθεται σύμφωνα μέ τή δομική του διαίρεση καί τούς τίτλους του, ὅπως ἐκτίθενται στά Περιεχόμενα τῶν σελίδων 47-50, οἱ ὁποῖοι εἶναι γραμμένοι μέ ἀπαλό κόκκινο χρῶμα.

Στήν εἰσαγωγή, καθῶς καί στήν εἰδικότερη ἀνάλυση τῶν στίχων, παράλληλα μέ τή διασαφήνιση κάθε ἔννοιας, ὁ συγγραφέας παραθέτει πλῆθος ἀντιστοιχῶν παραπομπῶν στήν Παλαιά καί στήν Καινή Διαθήκη, καθῶς καί σέ ἄλλους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καί δόκιμους Ἐκκλησιαστικούς συγγραφεῖς. Μέ τόν τρόπο αὐτό τά «**σκοτεινά καί μυστηριώδη**» (σελ. 7) «**σημεῖα παρουσιάζονται ἐνώπιόν μας μέ σαφήνεια καί ἐνάργεια**».

Ἡ ἴδια μέθοδος ἀκολουθεῖται καί στό ἀρχαῖο κείμενο. Κάτωθι αὐτοῦ ὑπάρχει πληθώρα ἀντιστοιχῶν παραπομπῶν στήν Παλαιά

καί στήν Καινή Διαθήκη. Εἶναι μία μέθοδος ἀπολύτως ἀναγκαία, διότι, ὅπως γράφει ὁ κύριος Βασιλειάδης στίς σελίδες 33 καί 34, **«Ἡ Ἀγία Γραφή ἐρμηνεύεται διά τῆς Ἀγίας Γραφῆς.** Ἐρμηνεύοντας π.χ. τά σύμβολα τῆς Ἀποκαλύψεως, πού εἶναι τό τελευταῖο ἀπό τά 76 βιβλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη καί τόν πλοῦτο τῶν συμβόλων τῶν ἄλλων 75 βιβλίων της. **Παράλληλα χωρία ἀπό τήν Ἀγία Γραφή διαφωτίζουν ἤ καί ἐρμηνεύουν δύσκολα χωρία τῆς Ἀποκαλύψεως, ἰδιαίτερα ἀπό τό βιβλίον τοῦ Δανιήλ, ἀλλά καί ἀπό τήν Καινή Διαθήκη.**»

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστη γεμίζει δέος, διαισθανόμενη πόσος θεολογικός καί ἐπιστημονικός μόχθος, καί **σίγουρα πόση προσευχή ὑπάρχει πίσω ἀπό κάποιες δύσκολες ἔννοιες**, τίς ὁποῖες ὁ ἴδιος μπορεῖ ἀσυναίσθητα νά περάσει μέσα σέ λίγα λεπτά. Μᾶς τό λέγει ὁ ἴδιος στόν Πρόλογό του: **«Προσπαθήσαμε μέ προσευχή καί μέ τή στοργική χειραγωγία τῶν Θεοσόφων Πατέρων νά ὑπογραμμίσουμε τά σωτήρια θεολογικά νοήματα τῆς Ἀποκαλύψεως»** (σελ. 8).

Ὁ μελετητής μένει πραγματικά «ἐνέος» γιά τή λεπταισθησία καί συνάμα τή γλαφυρότητα τῆς ἔκφρασης τοῦ κυρίου Βασιλειάδη, καθὼς καί γιά τήν ἐμβρίθεια μέ τήν ὁποία διεισδύει καί ἀνάλυει κάθε δύσκολη ἔννοια.

Ὁ ἀναγνώστης χαίρεται πραγματικά ὄχι μόνο τήν πολυμέρεια τῶν γνώσεών του ἀλλά καί κυρίως **τό βαθύ διεισδυτικό καί βιωματικό θεολογικό του πνεῦμα καί χάρισμα.** Καί ἐνῶ ἡ ψυχὴ σου γεμίζει μέ θαυμασμό τόσο γιά τήν Θεόθεν ὅσο καί γιά τή θύραθεν σοφία Του, μιὰ ἄλλη ἔννοια ἀρκούντως ὑπέρτερη, τήν ὁποία βιώνεις στά γραφόμενά του, ἔρχεται νά σέ συνδέσει πνευματικά μέ τόν συγγραφέα. **Εἶναι ἡ ἄμετρη ταπεινοφροσύνη του.**

Μᾶς τό ἔγραψε αὐθόρμητα στόν Πρόλογό του:

«Στήν ἐργασία αὐτή, πού τήν θεωρήσαμε ὡς ταπεινή διακονία στό λαό τοῦ Θεοῦ, προσπαθήσαμε νά μὴν ἐκθέσουμε δικές μας ἐρμηνεῖες ἢ ἀπόψεις ἀλλά μόνο τίς θέσεις τῶν Θεοφόρων Πατέ-

ρων. Αὐτῶν, πού ἡ χάρις τῆς Θεολογίας τους, τούς καθοδηγοῦσε, ὥστε μέ δέος καί κατάνυξη, γονατιστοί καί πύρινοι, μέ ἱερή ἔκσταση καί ἀγία σιωπή νά ἀποδέχονται τά ἱερά Μυστήρια. Ζητήσαμε ἐπίσης καί τή χειραγωγία ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καί ἱερῶν ἐρμηνευτῶν. Ὑπάρχει οὔτε προφητικό οὔτε προορατικό οὔτε διορατικό χάρισμα διαθέτουμε. Ἐμεῖς, οἱ μικροί, ρωτήσαμε γιά ὅλα ἐκείνους, ὅπως μᾶς συμβουλεύει τό Ὁ Ἅγιον Πνεῦμα.

Τό θεόπνευστο βιβλίό τῆς Ἀποκαλύψεως γιά μᾶς τούς ἁμαρτωλούς εἶναι σκοτεινό καί μυστηριώδες. Ὅμως γιά τούς Πατέρες, πού εἶναι σάλπιγγες τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ἔχουν «**νοῦν Χριστοῦ**» (Α΄ Κορ. 6΄ 16), «**εἶναι γεμάτο τρισήλιο Φῶς...**» (σελ. 7).

Πῶς εἶναι δυνατό ὅταν διαβάξεις τέτοια συναισθήματα νά μή νοιώθεις ἕνα μυσταγωγικό θαυμασμό γιά τόν συγγραφέα καί μία ἀλληλοπεριχώρηση μαζί Του!

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἡ ἔκδοση τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου ἀποτελοῦσε γιά ὅλους μας μία βαθιά πνευματική ἀνάγκη. Ἦταν ἕνας πόθος καί μία ἐκζήτηση, πού τώρα ἔγινε μία ἀπτή πραγματικότητα. Δεκαετηρίδες τό περιμέναμε καί τώρα βρίσκεται πιά στά χέρια μας, ἔτοιμο γιά «**πνευματική πανδαισία καί τρυφή**».

Γι' αὐτό ἕνα πηγαῖο αἶσθημα βαθύτατης εὐγνωμοσύνης ἐκπηγάξει μέσα ἀπό τήν ψυχή μας γιά τόν ἀκαταπόνητο συγγραφέα, τόν πολυσέβαστό μας κύριο Νικόλαο Βασιλειάδη, πού τόσο πολύ μόχθησε νά τό γράψει καί νά μᾶς τό παρουσιάσει.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας ἐμπλουτίζεται πιά μέ ἕνα ἀκόμη περισπούδαστο σύγγραμμά Του, τό ὁποῖο πληθωρικά καί ἀξιολογικά γεμίζει ἕνα κενό πού ὑπῆρχε. Εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος ὅτι στό μέλλον θά ἀποτελεῖ τήν πηγὴ τῶν πηγῶν γιά ὅποιονδήποτε προβληματισμό γύρω ἀπό τά θέματα τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου.

Πιστεύω ότι εάν δοκιμάσω να γράψω ό,τιδήποτε άλλο για την προσωπικότητα του κυρίου Βασιλειάδη, πέραν από εκείνα που αϋθόρμητα γράφτηκαν εν τῇ ρύμῃ λόγου, θά προσκρούσω στην ταπεινοφροσύνη του καί θά τόν στενοχωρήσω. Οϋτε καί ένδεικνυται να αναφερθῶ στην πληθώρα τῶν ἐπιστημονικῶν καί θεολογικῶν του συγγραμμάτων, τά ὅποια ἀξιολογικά, ἐλκυστικά καί δυναμικά κοσμοῦν τή θεολογική βιβλιογραφία, προκειμένου να ἀποδείξω τή σπουδαιότητα καί τοῦ νέου του βιβλίου, γιά τό ὅποιο γίνεται λόγος.

Ἄλλωστε τήν ἐπιστημονική καί θεολογική του προσωπικότητα καί τούς ἡδυμελίφθογγους παλμούς καί ὀραματισμούς τῆς χριστιανικῆς του ψυχῆς θά τούς βιώνει ὁ ἀναγνώστης σέ κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου του «ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ - ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΙ - ΠΑΤΕΡΙΚΕΣ ΓΝΩΜΕΣ - ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ» ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλου του βιβλίου μελετήσει.

Ἀπλῶς νοιώθω τήν ἀνάγκη να ἐπαναλάβω, ἐνδεικτικά, ἐκεῖνο πού ἐπιγραμματικά εἶπεν ὁ Μακαριώτατος, ὅταν, εἰς ἔνδειξη εὐγνωμοσύνης τῆς Κύπριδας Ἐκκλησίας γιά τήν προσφορά του πρὸς Αὐτήν, τοῦ ἀπένευμε τό παράσημο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου:

«... πιστεύω ἀκράδαντα ὅτι ὁ κύριος Νικόλαος Βασιλειάδης μέ τήν καθόλου συγγραφική, θεολογική, ἐπιστημονική καί ἐθνική του δράση, ἀνήκει στοὺς πνευματικούς ταγούς τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ καί τιμᾷ ἰδιαιτέρως τήν Κύπρο μας».

Περαινῶν, ἐπιθυμῶ να ἐκφράσω τήν πεποίθησή μου ὅτι τό καλύτερο ἀντίδωρο πού μπορούμε να προσφέρουμε στόν κ. Βασιλειάδη, γιά τή μεγάλη του αὐτή προσφορά, εἶναι να μελετήσουμε καί ἰδιαιτέρως να βιώσουμε τά διαχρονικά μηνύματα τοῦ Θεσπέσιου καί Θεόπνευστου βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως, μέ τά ἴδια αἰσθήματα, πού τό μελέτησε καί τό ἔγραψε Ἐκεῖνος.

«...μέ ἀγαπητική διάθεση, ἱερό πόθο, σιωπή καί θερμή προσευχή στόν Τριαδικό Θεό, πού ἀποκάλυψε στόν ἀγαπημένο του μαθητή τά φοβερά αὐτά μυστήρια...» (σελ. 8).

Ἐπομένως ἄς τό μελετήσουμε μέ:

«βαθύτατη συναίσθηση τῆς ἀνεπάρκειας καί τῆς πτωχείας μας καί ταυτόχρονα μέ σαφῇ ἐπίγνωση ὅτι ζοῦμε σ' ἓνα χαοτικό κόσμο συγκρητισμοῦ καί συγχύσεως. Ὡς τολμήσουμε νά προσεγγίσουμε τό προφητικό κείμενο τῆς Ἀποκαλύψεως μέ ἅγιο φόβο, εὐλάβεια καί ἀπόλυτο σεβασμό πρὸς τόν λόγο τοῦ Ἀποστόλου «μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καί οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας καί τηροῦντες τά ἐν αὐτῇ γεγραμμένα» (Ἀποκ. α' 3)» (σελ. 7).
